

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ  
КАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ  
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНИКА**



Факультет психології

Кафедра психології розвитку

**СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ  
Основи геронтопсихології**

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)

Освітня програма Реабілітаційна психологія

Спеціальність С4 Психологія

Галузь знань С Соціальні науки, журналістика та інформація

Затверджено на засіданні кафедри психології розвитку

Протокол № 1 від “26” серпня 2025 р.

м. Івано-Франківськ – 2025 р.

<b>1. Загальна інформація</b>	
<b>Назва дисципліни</b>	«Геронтопсихологія»
<b>Викладач (-і)</b>	Опанасюк Ірина Василівна
<b>Контактний телефон викладача</b>	+380663329874
<b>E-mail викладача</b>	<a href="mailto:iryna.opanasiuk@cnu.edu.ua">iryna.opanasiuk@cnu.edu.ua</a>
<b>Формат дисципліни</b>	Очний/заочний
<b>Обсяг дисципліни</b>	3 кредитів ECTS, 90 год
<b>Посилання на сайт дистанційного навчання</b>	<a href="https://d-learn.pnu.edu.ua">https://d-learn.pnu.edu.ua</a>
<b>Консультації</b>	Упродовж семестру за встановленим розкладом на кафедрі
<b>2. Анотація до навчальної дисципліни</b>	
<p>Курс «Геронтопсихологія» спрямований на вивчення психологічних чинників, механізмів, закономірностей та особистісних криз розвитку людини в період пізньої дорослості (старості), а також на розуміння і застосування технік, які сприятимуть у наданні ефективної психологічної допомоги.</p> <p>Студенти отримають знання про вікові особливості людини віку пізньої дорослості та зможуть відрізнити їх від її індивідуальних особливостей; обиратимуть оптимальні способи взаємодії та методи впливу на людину віку пізньої дорослості чи групу людей цього віку.</p>	
<b>3. Мета та цілі навчальної дисципліни</b>	
<p>Метою викладання спецкурсу «Основи геронтопсихології» є забезпечення особистісної готовності майбутніх психологів до професійної діяльності шляхом засвоєння базових знань про теоретичні та методологічні аспекти геронтопсихології як галузі психологічного знання та здобуття навичок їх ефективного практичного застосування в роботі з літніми людьми.</p> <p>Цілі курсу: формування наукових уявлень про особливості психіки літніх людей, про методи та результати дослідження психічних явищ у період геронтогенезу; оволодіння знаннями про психічне здоров'я та методи роботи з людьми літнього віку; розвиток здатності до застосування психологічних знань про людей літнього віку в умовах професійної діяльності.</p>	
<b>4. Програмні компетентності та результати навчання</b>	

## Компетентності

ЗК2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК4. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями, на основі раціонального планування організувати, координувати, контролювати та оцінювати діяльність і взаємодію суб'єктів у сфері психології.

ЗК10. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні, знання юридичних та морально-етичних нормативно-регулятивних засад професійної діяльності психолога і готовність неухильно дотримуватись їх.

ЗК12. Здатність і готовність розуміти психологічний зміст суспільних процесів і впливати на них з позицій принципу гуманізму; діяти соціально відповідально та свідомо; ставитись з повагою до мультикультурності та різноманітності.

СК2. Здатність до ретроспективного аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду розуміння природи виникнення, функціонування та розвитку психічних явищ.

СК3. Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків.

СК8. Здатність організувати та здійснювати психологічну реабілітацію, надавати психологічну допомогу (індивідуальну та групову).

СК9. Здатність здійснювати просвітницьку та психопрофілактичну роботу відповідно до запиту, заходи промоції збереження здоров'я населення. СК10. Здатність дотримуватися норм професійної етики.

**Програмні результати навчання студента, які формуються під час читання цієї дисципліни.**

Програмні результати навчання (мають співпадати з матрицею ОП)

ПР1. Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи її розв'язання.

ПР13. Взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, які мають інші культурні чи гендерно-вікові відмінності.

ПР16. Знати, розуміти та дотримуватися етичних принципів професійної діяльності психолога.

ПР18. Виявляти та диференціювати проблеми збереження і відновлення психічного здоров'я та психологічного благополуччя.

**5. Організація навчання**

**Обсяг навчальної дисципліни**

Вид заняття	Загальна кількість годин	
	Денна	Заочна
лекції	10	4
семінарські, практичні заняття	20	8
самостійна робота	60	80

**Ознаки навчальної дисципліни**

Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативна / вибіркова
1	С4 Психологія	2	вибіркова

**Тематика навчальної дисципліни**

Тема	кількість годин					
	лекції		практичні заняття		сам. роб	
Тематики	ден на	з.ф. н.	денн а	з. ф. н.	денн а	з.ф.н.

<p><b>Тема 1. Теоретичні основи науки про людину літнього віку</b></p> <p>Розкрити історію розвитку та етапи становлення геронтопсихології, обґрунтувати її роль та місце в системі наукового знання. Розглянути об'єкт, предмет, мету та завдання геронтопсихології. Розуміти актуальність науки про людину літнього віку на сучасному етапі суспільного розвитку</p>	2	2	2	2	5	10
<p><b>Тема 2. Диференціація понять старість і старіння. Класифікація теорій старіння</b></p> <p>Розуміти сутність термінів «старість» і «старіння», розглянути моделі та критерії старіння, обґрунтувати закономірності старіння та розглянути класифікацію теорій старіння. Знати біологічні, соціальні, соціологічні та психологічні теорії старіння, обґрунтувати механізми розвитку в період геронтогенезу</p>	2		2		10	15
<p><b>Тема 3. Пізній онтогенез як етап психічного розвитку людини</b></p> <p>Поняття віку та вікової періодизації в пізньому онтогенезі. Осмислити ставлення до людини в період старості. Вміти пояснити соціальну ситуацію розвитку, провідну діяльність та новоутворення періоду пізнього геронтогенезу. Розуміти суть кризи на останньому етапі життя людини</p>	2		4	2	15	15
<p><b>Тема 4. Загальна характеристика фізіологічного старіння та старіння нервової системи. Вікові зміни особистості та Я-концепції у пізній дорослості.</b></p> <p>Уміти характеризувати особливості старіння у фізіологічній сфері та зміни нервової системи людини у період пізньої дорослості. Вміти описувати зміни у розвитку пам'яті та уваги, мислення і мови, уяви у людини у період пізнього онтогенезу та визначати порушення когнітивної діяльності у пізньому дорослому віці. Уміти характеризувати розвиток особистості та Я-концепції у пізній дорослості, знати специфіку особистісних рис і психічних станів літніх людей та особливості емоційної сфери особистості у період пізньої дорослості.</p>	2	2	6	2	15	20

<b>Тема 5. . Психологічне консультування літніх людей</b>	2		6	2	15	20
Розуміти загальні теоретичні аспекти організації психологічного консультування з людьми літнього віку. Обґрунтувати засадничі принципи вікового психологічного консультування літніх людей. Розкрити особливості сімейного психологічного консультування з літніми людьми	10	4	20	8	60	80

## 6. Система оцінювання курсу

### Накопичування балів під час вивчення дисципліни

Види навчальної роботи	Максимальна кількість балів
Лекція -	-
Семінарське заняття	25
Самостійна робота	30
Тести	45
Залік	100
Максимальна кількість балів	100
Загальна система оцінювання навчальної дисципліни	<p>Проводиться згідно з <a href="#">Положенням про порядок організації та проведення оцінювання успішності здобувачів вищої освіти Прикарпатського національного університету ім. Василя Стефаника</a>.</p> <p>Семестровий контроль у формі заліку передбачає, що підсумкова оцінка (у стобальній шкалі) визначається як сума оцінок за поточний контроль знань та результатів складання змістових модулів.</p> <p>У залікову відомість виставляється підсумкова оцінка за стобальною, національною (“зараховано”, “незараховано”) шкалами та шкалою ECTS.</p> <p>1 – 25 - незараховано (F),  26 – 49 балів – незараховано (FX) з можливістю повторного складання;  50 – 59 – зараховано (E)  60-69 – зараховано (D)  70 – 79 – зараховано (C)  80-89 – зараховано (B)  90 – 100 балів – зараховано (A)</p>
Умови допуску до підсумкового контролю	<p>Підсумкова залікова оцінка розраховується та виставляється викладачем і оголошується здобувачам вищої освіти на останньому практичному занятті.</p> <p>Студенти, які навчаються за індивідуальним графіком, здають письмові роботи і завершують тестування з навчальної дисципліни не пізніше ніж за два тижні до початку заліково-екзаменаційної сесії.</p>

## 7. Політика навчальної дисципліни

Академічна доброчесність	<p>У <a href="#">«Кодексі честі Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника»</a> встановлено морально-етичні принципи та правила поведінки для всіх учасників навчально-освітнього процесу. За цим документом представники університетської громади повинні дотримуватися принципів академічної доброчесності та у всій своїй навчальній і викладацькій діяльності зобов'язані діяти порядно і доброчесно. За дотриманням членами університетської спільноти морально-етичних та правових норм цього Кодексу відповідає Комісія з питань етики та академічної доброчесності при університеті, яка відстежує і регламентує поведінку здобувачів освіти в навчальному процесі.</p>
Пропуски занять (відпрацювання)	<p>Згідно з <a href="#">Положенням про порядок організації та проведення оцінювання успішності</a>, до підсумкового контрольного випробування допускаються студенти, що прослухали лекційний курс, взяли участь у практичних заняттях, виконали всі письмові завдання (тестування, завдання для самостійної роботи тощо) та написали контрольну (модульну) роботу.</p> <p>У разі відсутності студента з поважних причин при написанні контрольної (модульної) роботи йому надається можливість виконати цей вид роботи. При неявці студента у зазначений термін без поважних причин кількість балів з модуля дорівнює «0» (нуль). Допускається, як виняток, з дозволу завідувача кафедри одноразове виконання студентом додаткових видів робіт з курсу (відпрацювання пропущених занять, перескладання змістових модулів, виконання індивідуальних занять тощо) для підвищення оцінок за змістові модулі.</p> <p>Підсумковий контроль знань здійснюється на останньому практичному занятті. Залік передбачає підсумкове оцінювання (у стобальній шкалі) й визначається як сума оцінок за поточний контроль знань та результатів складання змістового модуля.</p>
Відвідування занять студентами, які навчаються за індивідуальним графіком	<p>Здійснюється відповідно до <a href="#">«Положення про порядок навчання здобувачів вищої освіти за індивідуальним графіком у Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника»</a>.</p>
Умови допуску до підсумкового контролю	<p>Підсумкова залікова оцінка розраховується та виставляється викладачем і оголошується здобувачам вищої освіти на останньому практичному занятті. Студенти, які навчаються за індивідуальним графіком, здають письмові роботи і завершують тестування з навчальної дисципліни не пізніше ніж за два тижні до початку заліково-екзаменаційної сесії.</p>

Виконання завдання пізніше встановленого терміну	Виконання завдання пізніше встановленого терміну знижується на один бал
--	---

Невідповідна поведінка під час заняття	Невідповідна поведінка під час заняття регламентується рядом положень про академічну доброчесність (див. вище) та може призвести до відрахування здобувача вищої освіти (студента) «за порушення навчальної дисципліни і правил внутрішнього розпорядку закладу вищої освіти», відповідно до п.14 «Відрахування студентів» <u>«Положення про порядок переведення, відрахування та поновлення студентів ЗВО»</u>
Додаткові бали	Додаткові бали присуджуються: за участь у науково-дослідній роботі (підготовка публікацій і виступ на конференції – максимально 10 балів), волонтерську діяльність (10 балів).
Неформальна освіта	Неформальна освіта вітається і заохочується додатковими балами. Рекомендовані платформи: Coursera, Prometheus, участь у конференціях та семінарах. Можливість зарахування результатів неформальної освіти регламентується <u>Положенням про порядок зарахування результатів неформальної освіти.</u>

## 8. Рекомендована література

- Бочелюк В. Й., Черепехіна О.А. Геронтопсихологія: навч. посіб. Київ: КНТ, 2014. 436 с.
- Горецька О. Геронтопсихологія: навчальний посібник для студентів спеціальності 053 Психологія. Харків : Видавництво Іванченка І. С., 2017. 210 с.
- Дзюба Т. М. Психологія дорослості з основами геронтопсихології: Навч. посіб. / Т. М. Дзюба, О. Г. Коваленко; за ред. В. Ф. Моргуна. Київ: Видавничий дім «Слово», 2013. 264с.
- Долинська Л. В. Геронтопсихологія. Практикум. Хрестоматія: навч. посібник. Нац. пед. унт ім. М. П. Драгоманова. Київ : Каравела, 2014. 244 с.
- Опанасюк І.В. Психологічна оптимізація здоров'я та довголіття в період пізньої дорослості. Challenges and Opportunities in Modern Scientific Research: with Proceedings of the 2nd International Scientific and Practical Conference. April 23-25, 2025. p.243-248.
- Крайніков Е. В. Геронтологія : словник-довідник. Київ : Паливода А. В., 2010. 352 с.
- Міщиха Л. П. Творчий потенціал особистості у період пізньої дорослості: [монографія]. Івано-Франківськ : Місто НВ, 2014. 400 с.
- Ушакова І.М. Геронтопсихологія: підручник. Харків.: НУЦЗУ, 2014. 236 с.
- Інтернет ресурс:  
SUBSCRIBE TO LONGEVITY MAGAZINE EJOURNAL <https://www.worldhealth.net/e-journal/>  
LONGEVITY MAGAZINE FREE E-JOURNAL (про деменцію)  
<https://www.worldhealth.net/>

кандидат психологічних наук,  
старший викладач кафедри психології розвитку

Ірина ОПАНАСЮК